

וזהו הלימוד הגדול במה שנצטוו ישראל במצות החודש ראשונה, קודם לכל המצוות, לומר לך שזה יסוד ושורש כל הבנין, וראשית המחשבה בבחירת עם ישראל לעם סגולתו, כי זהו רק מפני כוחם זה להרגיש חסרים מכל, וכל פנייתם היא אך לקבל אורם בשלמות...

9. ירמיהו פרק ב, ב

(ב) הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' יְכַרְתִּי לְךָ זֶסֶד וְעֹרֶיךָ אֶהְבֵּת כְּלוּלֹתֶיךָ לְכַתֵּךְ אֲזוּרֵי בַמֶּדְבָר בְּאֶרֶץ לֹא יְרוּעָה:

10. מדרגת האדם חלק א עמוד פו

הרי לנו שעיקר החסד שזכר להם מה שמסרו נפשם על גזרת ה', והלכו ברעיון של נעשה קודם לנשמע. והגם שהוא מדבר, ארץ לא זרועה, לא שאלו כלום איד יחיו שמה, כיון ששמעו ציווי ה' שילכו, הלכו ולא שאלו כלום, וזהו חסד גדול ובשביל זה היו ראויים לצאת ממצרים, ואילו פחדו לילך במדבר היו נשארים במצרים תחת שעבודו של פרעה. ולכן הרשע ששואל "מה העבודה הזאת לכם", ומתרעם על כל מסירת נפש, תאמר לו "בעבור זה עשה ה' לי, לי ולא לו, ואילו היה שם לא היה נגאל", כי גם שמה היה מפחד לילך אחר ציווי המקום במדבר, כי אינו רוצה לותר מהרגליו כלום, ונמצא שהיה בודאי נשאר במצרים...

11. שמות פרק י פסוק כח

וַיֹּאמֶר לוֹ פְרַעֲהַ לֵךְ בְּעֵלְי הַשִּׁמֹר לְךָ אֶל תִּסֶּף רְאוּת פְנֵי כִי בַיּוֹם רֵאתָךָ פְנֵי תַמּוּת: אבן עזרא

(כח) תמות אתה תהיה חייב מיתה שתמרוד במלכות:

12. והגדת שם עמוד 167

הסבא מקלם וצ"ל אמר, שהנס הגדול ביותר ביציאת מצרים היה, שמשא ואהרן עמדו לפני פרעה העריץ האכזר ששיעבד עם שלם בלא הצדקה, שבהבל פה ציוה להשליך תינוקות בני יומן ליאור, שכסגולה גרידא רחץ בכל יום בדמם של שלש מאות תינוקות, והניפו את נס המרד, והנחיתו עליו ועל ממלכתו מכה אחר מכה, עד "הטרם תדע כי אבדה מצרים" ולא נגע בהם לרעה

13. שמות פרק יב פסוק טז

וַיֹּאפּוּ אֶת הַבְּצֵק אֲשֶׁר הוּצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגֹת מִצּוֹת כִּי לֹא זָמִין כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכֻלוּ לְהַתְמַהֵמָה וְגַם צָרָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם:

14. כתר יונתן שמות פרשת בא פרק יב פסוק טז

והיו חותכים מהבצק שהוציאו ממצרים ומסדרים על ראשיהם ונאפה להם מחום של השמש עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו לשהות

15. והגדת שמות בא עמוד 215

הייתי רוצה לראות מישהו שישטח יריעת בצק על ראשו וילך כך כמה שעות, ויאכלנה בפסח. לא לדבר על הטעם, אבל אין ספק שזה חמץ גמור וחייבים עליו כרת בפסח. ואיך זכר לאותה עיסה אוכלים אנו מצה?! אבל יסוד גדול שנינו כאן... הואיל וגורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, ובאין ברה שטחו העיסה על ראשם ונאפתה בחום השמש, שמרה ה' יתברך מחימוץ. אבל אנו חובה עלינו לאפות בזרזות ובמהירות ובכל ההידורים, כדי להישמר מחימוץ!

השגחת הבורא בהתאם למדרגת האדם

16. ספר חובות הלבבות שער ד - שער הביטחון פתיחה

אם איננו בוטח באלקים בוטח בזולתו, ומי שבוטח בזולת ה' מסיר האלקים השגחתו מעליו, ומניח אותו ביד מי שבטח עליו

פרשת בא – השגחה וטבע

חרות = התבטלות לבורא

1. שמות פרק י פסוק כב

וַיֵּט בַּמִּשְׁחָה אֶת יָדוֹ עַל הַשָּׁמַיִם וַיְהִי זֶשֶׁף אֶפְלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֵשֶׁת יָמִים:

רש"י

ולמה הביא עליהם חשך, שהיו צינוראל צאותו הדור רשעים, ולא היו רואים ללאת, ומתו בשלשת ימי אפלה כדי שלא יראו מלכים צמפלתם ויאמרו אף הן לוקין כמונו.

2. שמות פרק יב, ב

(ב) הַזֹּרְדֵשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ יְזָדֵשִׁים רֹאשֵׁן הוּא לְכֶם לְזֹרְדֵשִׁי הַשִּׁנָּה:

3. רש"י בראשית פרק א

(א) צרלשית – אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מלוא ראשונה שנצטוו צה ישראל, ומה טעם פתח בצרלשית... שאם יאמרו אומות העולם לישראל לטעים אתם, שכבשתם ארלות צבעה גויס, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש צרוך הוא הוא צרלה ונתנה לאשך ישר צעניו, צרלנו נתנה להם וצרלנו נטלה מהם ונתנה לנו:

4. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מב עמוד א

אמר רבי יוחנן: כל המברך על החדש בזמנו – כאילו מקבל פני שכינה... דבי רבי ישמעאל: אילמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש – דיים (אילו לא זכו למלוא אחרת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם אחת צחלש) אמר אביי: הלבך נימרינהו מעומד (הואיל ומקבל פני שכינה הוא – מעומד צעני לצרוכי, מפני צכוד שכינה שהוא מקבל).

5. בראשית פרק א פסוק יד

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי מֵאֲרֵת בְּרִקיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וַהֲיִי לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם:

6. פסיקתא רבתי (איש שלום) פסיקא טו - החודש

והיו לאותות אלו השבתות ... ולמועדים אלו ימים טובים, ולימים אלו ראשי חדשים, ושנים אלו ראשי השנים, שיהיו אומות העולם מונין לחמה וישראל ללבנה החדש הזה לכם.

7. בראשית פרק א פסוק טז

וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת הַמְּאֹר הַגָּדֹל לְמִוְשֵׁלֵת הַיּוֹם וְאֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמִוְשֵׁלֵת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים:

רש"י

המאורות הגדולים וגו' – שוים צכראו, ונתמעטה הלצנה על שקטרגה והמרה אי אפסך לצני מלכים שיסתמשו צכתר אחר:

8. עבודת אברהם פרשת בא עמוד שז (רבי אברהם יאראוויטש)

והנה לכאורה המובן הפשוט, שנענשה על קיטרוגה בכך שנתמעט מאורה, ואם מתחילה היה אורה רב, עתה נחסר מאורה קצת...אולם האמת היא, שנשתנה מצב הלבנה לאחר שנתמעטה, שינוי עצום ממצבה הקודם, וענין מיעוטה הכוונה שניטל ממנה אורה לגמרי ואין לה משלה כלום, ומעתה כל אורה אינו אלא ממה שמקבלת ע"י שהשמש זורחת עליה ולולא מה שמקבלת הרי היא בעצמה חשוכה לגמרי.....כל אורה וחיותה הוא רק באופן שהיא פונה להבטל ולעמוד כמושפעת ולא כמשפיעה....

24. דעת תורה שמות וארא עמוד פט

וענין זה הוא סוד גדול של הכלל ישראל. זאת היא סגולת ישראל על כל העמים, כי הם המונחים תחת ההשגחה הפרטית בתכלית ... כל ההנהגה והעסק עמהם היא אחרת לגמרי ... סוד כל העמים כי סומכים ונשענים על "הטבע", והאומנם כי זה אין חסרון בעצם בצלם אלוקים, כי גם טבע הנה זה מעלה גדולה עד מאד, עד כי איתא בספרים הקדשים כי "הטבע" בגימטריא "אלוקים", אב סוכ"ס בטבע הרי הוא מצב של איזו התרחקות, שם העסק וההנהגה הוא רק בכללות וכבר אין השגחה פרטית

25. מתוך התורה הגואלת פרשת בא

נכנסתי הערב גם אל הנזיר, הר"ר דוד הכהן. הוא כבר זקן מאד ורק מקשיב ללימוד, והוסיף כמה מילים: עד עכשיו עם ישראל היה משועבד, עבד למצרים. משתי בחינות, הן מהבחינה הגשמית והן מהבחינה הרוחנית... עתה הגיע זמן הגאולה הגיעה עת דודים – עם ישראל מתחיל להיגאל – פיזית ורוחנית. ומה סדר הגאולה? קודם כל העם זוכה לסדר זמנים המיוחד לו – סדר זמנים אלוקי – החודש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם לחודשי השנה". מעתה אין עם ישראל מונה כמנין האומות – יש לו סדר זמנים עצמי, משלו, מיוחד לו, למהותו.

בעקבתא דמשיחא נדרשת התבוננות

26. שיר השירים פרק ב פסוק ט

הַיּוֹמָה דוֹדִי לְצִבְיָי אוֹ לְעֵפְרַי הַאֵילִים הַזֶּה הַיּוֹמָה אֲזוֹר כְּתָלָנוּ מִשְׁגֵּיזוֹ מִן הַזּוֹלָנוֹת מִצִּיּוֹן מִן הַחֲרֻכִים:

27. לב אליהו חלק א שביבי לב עמוד רסט

יש זמנים שישראל זוכים לגלוי פנים של מעלה כביכול, בחינת: "משגיח מן החלונות" – שהמושג רואה גם את המשגיח עליו, כי הוא עומד נגדו בחלון. וזה היה בזמן בית המקדש היה קיים, וישראל שרויין על אדמתם, ורואין עשרה נסים שנעשו במקדש, אבל בחשכת הגלות – הקב"ה משגיח עלינו באותה מדה בלי שינוי ח"ו, אלא שאנו סתמנו את החלון – והרי הוא כביכול מציץ עלינו מן החרכים, כלומר: מן הסדקים שעוד נשאר בינינו לבין קונינו... אבל בכזה – רק המשגיח רואה את המושג, אבל אין המושג יכול לראות את השגיח דרך החרכים.

28. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צח עמוד א

ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה (כשתתן ארץ יסאל פניה צעין יפה אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יומא), שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וכו'.

29. שיחות הרצ"ה מועדים א טו בשבט עמוד 264

אנו מוצאים אצל חז"ל הגדרה ברורה מאד של קץ גלותנו... רש"י מסביר כשארץ ישראל תיתן פרותיה בעין יפה – רחבה – זה סימן הקץ. עכשיו הקב"ה קצת התפייס עם הארץ בשוממותה. היו זמנים שהקב"ה היה "ברוגז" איתנו, וזרק אותנו מן הארץ, וגם היה "ברוגז" עם הארץ הזאת, והשימון החמיר בתוכה... אם כן יש לראות בעיניים פקוחות, שריבוננו של עולם מתפייס איתנו, מתפייס עם העם על ידי קיבוץ גלויות, מאמריקה, מרוסיה ומכל העולם- וכשהיה פה עשרה מיליון יהודים, יוכר באופן חד מאד שהרוגז הסתלק. כמו כן לגבי הארץ, שהיתה שוממה ומקוללת ועכשיו היא מבורכת ונותנת את פירותיה בעין יפה יום יום. יש בננות יפות מאד... ובמקום אחר ענבים יפים ונהדרים... הנה, היו פה בארץ "מושבות גרמניות" של גויים גרמניים שהתיישבו בסביבות תל אביב, ירושלים, חיפה ועוד מקומות, והן לא הצליחו להתקיים... לעומת זאת, הקיבוצים שלנו הולכים ונבנים... אין לנו השקפה של מקריות חס ושלום. רק אנשים שממעטים להתבונן, מתוך רשלנות, חושבים שכל אלה סתם לגוללים בעלמא, אבל זו טעות, אם העיניים מתגלגלים ככה, מן הסתם שכך צריך להיות, על פי הסדר האלוהי.

17. שפתי חיים אמונה והשגחה חלק א עמוד קט

עכ"פ עדיין עלינו לבאר את משמעות המושג הזה שמי שאינו דבק בהשי"ת הוא משולח למקרים, האם הכוונה היא שכל מה שקורה בדרכי הטבע הוא במקריות מוחלטת בלי מכויין, ובלי קשר להנהגת שר ועונש ח"ו? ביאר הדברים – כפי ששמענו מרבותינו... קיימת מערכת הטבע הפועלת בדרך של סיבה ומסובב, כגון: כאשר אדם עובר בכביש סואן ישנה בדרכי הטבע אפשרות סבירה שתקרה תאונה, ואכן קורים מקרים כאלה, אבל גם המקרים האלה מופעלים על ידי השי"ת בדרכי הנהגת שר ועונש...

18. דעת תורה במדבר פרשת שלח עמוד קלה-קלו

"מקרה" אין כזאת בעולם הכל ערוך, קבוע, ומיועד מראש. וא"כ נצבת באמת השאלה על רבות המתרחשות בבריאה אשר נראית אמנם כמקרים... והנה כבר ביארנו בענין טבע כי כל סודו הוא מציאות של הטעאה... ואם יתראה לאדם ויאמר כי סתם מקרים בעלמא, הלא זה ודאי מסוד ענין הטעותים בא, מסוד הנהגת המשפט... הטבע בגימטריא אלוקים, והיא מדת הדין... לפי המערכה לא היה אברהם ראוי להוליד, ולפי המערכה לא היו ישראל יכולים לצאת מארץ מצרים, וזהו האמת... וזהו גדולת האיציטגנין, שראו לפי המערכה מה יולד יום יום אם טוב אם רע, אם שלום אם מלחמה וזה הענין צא מהאיציטגנינות שלך...

19. שמות פרק יב פסוק כב

(כב) וּלְקַוְוֹתֵם אֲגַדְתִּי אוֹיֵב וְטַבַּלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר בְּסֶף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמִּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בְּסֶף וְאַתֶּם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר: (כג) וְעָבַר ה' לְגַגְף אֶת מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת הַדָּם עַל הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וַפְּסוּז ה' עַל הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמִּשְׁפָּחָה לְבֹא אֶל בְּתִיכֶם לְגַגְף:

20. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ס עמוד א

תאני רב יוסף, מאי דכתיב: ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר? כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים

21. דעת זקנים מבעלי התוספות שמות פרק יב פסוק כג

(כג) ולא יתן המשחית. קשה להרב משה דהא בהגדה כתיב ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך וי"ל דה"פ אני בכבודי וגם המלאך ולא המלאך לבדו כי לא יתרוץ כן שיהיה הקדוש ברוך הוא בלא מלאך:

22. תורה תמימה שמות פרק יב

ועל המשקוף - שומע אני על המשקוף מבחוץ ת"ל (פ' י"ג) והיה הדם לכם לאות, לכם לאות ולא לאחרים לאות, הא אינו אלא על המשקוף מבפנים [מכילתא]:

23. מכתב מאליהו חלק ד עמוד 121

והנה אליבא דאמת הקב"ה עושה את הכל לבדו ואינו צריך לשליחים, וענין "עשייה על ידי שליח", כגון על ידי מלאכים או כוחות הטבע, היינו רק שלפי ראות עינינו הדבר נעשה על ידי שליח, כי קשה לנו לחדור אל מעבר למכסה הטבעי. במצב כזה ברור למה נאמר "כיון שנתנה רשות למשחית שוב אינו מבחין בין צדיק לרשע". כי הפירוש הוא שאין אנו רואים את ההבחנה, כי המאמין בטבע לא יתגלה לו יותר מטבע; ולפי הכרתנו הרי הטבע והשליח לא מבחינים בין טוב לרע... במכת בכורות כיון שישראל כבר מסרו את נפשם במה ששחטו את אלילי מצרים לעיניהם ונתנו את הדם על בתיהם, נסתייעו על ידי זה להגיע למדרגת ההכרה שהכל הוא מעשה השי"ת לבדו וממילא ניצלו מן המגיפה, כי אז ראוים היו להיות מובחנים מבין הרשעים. וזהו גדרו של "על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו" היינו שראינו בהחירות גדולה בלי צל של ספק שהדבר הוא מעשה ה' בעצמו, ומאחר שהגיעו למדרגה זו זכו להגחה פרטית וממילא "לא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף".

ללא התבטלות אין שום יכולת לעבוד את הבורא. התבטלות לבורא משמעותה לפתח את אישיותנו בהתאם לרצון ה' ולא בהתאם לרצוננו. תכונה זו של הלבנה שהיא יסוד כל הבניין במעלת ישראל בפרט ובכלל, מקנה לה את המעלות המיוחדות של הקבלת פני שכינה וההבדלה בין ישראל לעמים.

סיכום - פרשת בא - השגחה וטבע

חרות = התבטלות לבורא

9-10 על פי יסוד זה ניתן לתרץ גם את הקושיא מי הם הרשעים שמתו בשלושת ימי האפלה. הנביא ירמיהו אומר "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותייך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". הסבא מנובהרדוק בספרו 'מדרגת האדם' מבאר שעיקר החסד שזכר להם היה על כך שמסרו נפשם על גזרת ה'. למרות המדבר ולמרות ה"ארץ לא זרועה" לא שאלו כלום אלא קמו ויצאו. אמנם היו כאלו שפחדו לקום וללכת אל המדבר והעדיפו להישאר עבדים בארץ זרועה ולא חופשיים בארץ לא זרועה. אותם אנשים רשעים לא הצליחו לבטל את פחדם מפני ציווי הבורא ומחמת רצונם הפרטי נשארו במצרים, חוסר ההתבטלות וההליכה אחר רצונותיהם הפרטיים "העניקו" להם את התואר 'רשעים'.

11-12 - התבטלות מופלאה מצאנו אצל משה רבינו. לאחר מכת חושך פרעה מזעיק את משה שיסיר את המכה מעליו, כהרגלו הוא מקשה את לבו וחוזר בו מדבורו, אך הפעם פרעה מוסיף אזהרה "אל תוסף ראות פני כי ביום ראותך פני תמות" ומפרש הא"ע שפרעה ימית את משה מחמת שמרד במלכות. ויש לתמוה, וכי עד עכשיו לא ניתן לדון את משה בדין מורד במלכות? ובכלל ממת' פרעה שומר חוק וכי את תינוקות ישראל, הוא הכניס בחומה משום שהתחייבו מיתה למלכות?! וכי כל השעבוד של ישראל במצרים היה חוקי?! אלא שהסבא מקלם אמר שהנס הגדול ביותר ביציאת מצרים היה, שמשה ואהרן עמדו לפני פרעה העריץ האכזר ששעבד עם שלם בלא הצדקה, שבהבל פה ציווה להשליך תינוקות בני יומן ליאור, שכסגולה גרידא רחץ בכל יום בדמם של שלש מאות תינוקות, ואפילו הכי הניפו את נס המרד, והנחיתו עליו ועל ממלכתו מכה אחר מכה, עד "הטרם תדע כי אבדה מצרים" ולא נגע בהם לרעה. ומהיכן שאבו משה ואהרן את הכח הזה? רק מחמת התבטלותם לציווי הבורא, אדם שלא היה מתבטל לא היה מעז לעשות את מה שעשו! היכולת להתעלם מכל החששות ומכל הפחדים, ובכלל להתעלם מההיגיון הנראה לעין יכול לבוא אך ורק מתוך התבטלות לבורא עולם.

13-15 - כפי שכבר הסברנו, פעמים רבות הקושי להתבטל נובע מחשש ומפחד, אך על המתבטל לדעת שההתבטלות גוררת אחריה שמירה גדולה מאת ה', שמירה שפעמים יוצאת אפילו מחוץ לחוקי הטבע.

עם ישראל יוצא בחיפזון ממצרים "ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם" אבל למרות הכל הם מצליחים לאפות את הבצק. התרגום יונתן מבאר שאפיית המצות לא היתה בדרך רגילה אלא היו חותכים מהבצק שהוציאו ממצרים ומסדרים על ראשיהם והבצק היה נאפה מחום השמש וכל זאת מפני שלא יכלו להתמהמה במצרים. תמה הרב גלינסקי: "הייתי רוצה לראות מישהו שיטח יריעת בצק על ראשו וילך כך כמה שעות, ויאכלנה בפסח. לא לדבר על הטעם, אבל אין ספק שזה חמץ גמור וחייבים עליו כרת בפסח. ואיך זכר לאותה עיסה אוכלים אנו מצה?! אבל יסוד גדול שנינו כאן הואיל וגורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, ובאין בררה שטחו העיסה על ראשם ונאפתה בחום השמש, שמרה ה' יתברך מחימוץ".

1- לאחר שמונה מכות מגיעה תור המכה התשיעית מכת חושך- "ויט משה את ידו על השמים ויהי חושך אפלה בכל ארץ מצרים שלושה ימים". רש"י שואל למה הביא עליהם חושך, ומתריך על פי דברי חז"ל שהיו בישראל באותו דור רשעים שלא רצו לצאת ממצרים והקב"ה המיתם בשלושת ימי האפלה כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הן לוקין כמונו. מי אלו הרשעים ומדוע לא רצו לצאת? נזכור את השאלה ונמשיך לשאלה הבאה.

2-6 - המצוה הראשונה בהם נצטוו ישראל היא מצוות קידוש החדש - "החדש הזה לכם ראש חדשים הוא לכם לחדשי השנה". וברש"י מובאים דברי רבי יצחק שהיה ראוי להתחיל את התורה מ"החדש הזה לכם", שהרי זו המצווה הראשונה שנצטוו בה ישראל והטעם שלא התחיל בה אלא פתח ב"בראשית ברא אלוקים" כדי שאם יאמרו אומות העולם לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים נענה ונאמר להם "כל הארץ של הקב"ה היא הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו.

מעבר למעלת הראשוניות יש למצוות החדש מעלות נוספות. בגמרא אמר ר' יוחנן שכל המברך את החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה ומשום כך אמר ר' ישמעאל שאלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש דיים. ומבאר רש"י שאפילו לא היו זוכים ישראל לשום מצוה אלא למצוה הזו דיים שהרי במצוה זו מקבלים פני שכינה.

בנוסף, מצוה זו מבדילה בין ישראל לעמים. בתורה מובא הטעם לבריאת המאורות "להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים" ובפסיקתא מובאר ששנים אלו ראשי שנים, אלא שיש חלוקה בין אומות העולם לישראל. אומות העולם מונין לחמה וישראל ללבנה.

7-8 - לכאורה יש לתמוה מדוע זכתה הלבנה במעלות כה רבות, הרי סוף סוף כל השוני בין החמה ללבנה נולד כתוצאה מקטרוגה של הלבנה, שהרי בתחילה נאמר "את שני המאורות הגדולים" ומיד לאחר מכן נאמר "את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה" ומבאר רש"י על פי חז"ל שבתחילה "שוים נבראו, ונתמעטה הלבנה על שקטרוגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שימשו בכתר אחד ומבאר בעל 'עבודת אברהם' שלא רק שהלבנה נתמעטה מאורה, שבתחילה היה אורה רב ועתה נחסר מאורה קצת, אלא שהיה בה עוד שינוי מהותי, שבתחילה היה אורה עצמי וכעת אין לה משלה כלום וכל אורה אינו אלא מהחמה (רבים חולקים על פירוש זה וסוברים שכבר בראשית הבריאה היתה הלבנה מקבלת את אורה מהחמה כדוגמת הרשב"א בשו"ת סימן שסט, אך לצורך הבנת היסוד אותו אנו לומדים נשאר עם ההסבר הזה). ואם כן כיצד יתכן שמחד כל התכונות שקיימות כעת בלבנה נולדו כתוצאה מהעונש על הקטרוג ומאיך תכונות אלו הם אלו המעניקות ללבנה מעלות כה רבות???

אלא שעונשה של הלבנה הוא תיקונה ותיקונה הוא מעלתה. הקטרוג של הלבנה נולד מחוסר התבטלות ותיקונה של הלבנה הוא בכך שהיא תמיד תהיה בבחינת מושפעת ולא משפיעה, כל אורה אינו מחמת עצמה אלא מחמת החמה. ישראל נצטוו במצוות החדש בראשונה, קודם לכל המצוות כדי לומר שיסוד ושורש כל הבנין בעבודת ה' ובסיבת בחירת עם ישראל לעם גולה הוא ההתבטלות לריבונו של עולם.

אם הקב"ה רוצה אנחנו נבחר לתפקיד עם הפרוטקציות ובלו הפרוטקציות, כל הסיבה שאנו משתמשים בפרוטקציות אינה כדי להגדיל את הסיכויים להיבחר לתפקיד אלא כדי לנהוג במידת דרך ארץ ולפרוע את החוב של "בזעת אפרך תוכל לחם".

כפי שכבר כתבנו בעבר, קל מאד לזהות האם אנו בבחינת 'משתדלים' או בבחינת 'פועלים' וזאת על ידי ההרגשה. עצבים, מתח, כעס וכדו' – פועלים. שלוה, רוגע, שמחה – משתדלים.

19-22 – לפני מכת בכורות מצווה הקב"ה את ישראל לשחוט את הפסח, לקחת אגודת אזוב ולהטבילה בדם ולתת את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות. בנוסף מצווה הקב"ה את ישראל "אל יצא איש ממקומו". מיד לאחר מכן מסבירה התורה את הטעם לשני ציוויים אלו. נתינת הדם באה כדי להציל את ישראל – "ועבר ה' לנגוף וראה את הדם על המשקוף... ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף". טעם איסור היציאה מהבית מתבאר בגמרא בדברי רב יוסף, שכיון שניתנה רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים. לכאורה בפסוקים יש סתירה, מחד משמע שה' הוא המכה את מצרים - "ועבר ה' לנגוף..." ומאידך ממשמע שהמשחית הוא המכה – "ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף". בדעת זקנים מחזק את הקושיא מלשון האגדה שם נאמר "ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך" והרי בפסוקים מפורש שהיה שם את המשחית. דעת זקנים מתרץ שבאמת במכת בכורות היה גם את ה' וגם את המלאך "כי לא יתרץ כן שיהיה הקב"ה בלא מלאך" מדבריו משמע שאין זה מכובד שה' ירד לבד ולכן בא איתו מלאך, אבל בפשט הפסוקים אין מדובר בסתם מלאך אלא במלאך משחית והדרא קושיא לדוכתא מי היה המכה הקב"ה או המשחית? עוד קשה שהרי מפשט הפסוקים משמע שנתנית הדם באה כסימן למשחית אך בפסיקתא מבואר שנתנית הדם היתה בתוך הבית ולא מבחוץ ולכאורה אם הסימן למשחית מה הטעם לנתנית הדם מבפנים הבית? ועוד קשה שמהפסוק משמע שנתנית הדם הוא סימן לקב"ה - "ועבר ה'..." וראה את הדם... ולכאורה האם הקב"ה צריך סימנים, וכי הקב"ה לא יודע באיזה בית יושב יהודי ובאיזה בית יושב מצרי?

23 – ניתן לתרץ את כל הקושיות על פי היסוד שלמדנו. 'המכתב מאלוה' מבאר שאליבא דאמת הקב"ה עושה את הכל לבדו ואינו צריכים לשליחים. ענין עשייה על ידי שליח, כגון על ידי מלאכים, משחיתים או כוחות הטבע הכל הוא **לפי ראות עינינו** ומחמת פחיתותנו. אנו מתקשים לראות ומתוך כך להאמין שה' עושה הכל לבדו וכיון שכך אנו מונהגים בדרגת משחיתים שברגע שניתנה להם רשות, הם אינם מבחינים בין צדיק לרשע. אילו היינו משכילים להתרומם בראייה שלנו ולהבין שהכל נעשה על ידי ה' בכבודו ובעצמו לעולם המשחית לא היה מצליח לגעת בנו. הרב דסלר מבאר שבמכת בכורות ישראל מסרו נפשם בכך ששחטו את אלהי מצרים ומסירות זו הביאה אותם למדרגה של הכרה שהכל הוא מעשה הי"ת לבדו ומשום כך ניצלו מן המגיפה. אך יש להקשות, אם כן למה נצטוו ישראל לא לצאת מבתיהם הרי ברגע שהם חיים את ההכרה הזו המשחית לא יכול לפגוע בהם בין אם יהיו בבתיהם ובין אם יהיו מחוץ לבתיהם? אולי ניתן לתרץ שבדיוק לשם כך נצטוו ישראל לתת דם על המשקוף. נתינת הדם לא היתה סימן למשחית אלא לישראל. ראיית הדם על המשקוף הזכירה בכל רגע את המסירות נפש וההתבטלות לריבונו של עולם ולהכרה שאין עוד מלבדו.

נשאל את עצמנו הרי אם אנו נצא עם עיסה על הראש העיסה כלל לא תאפה ובטח שתחמיץ ואם כן כיצד נאפתה ולא החמיצה ליוצאי מצרים? אלא שכשיש ציווי מתבטלים וכל השאר כבר יסתדר, איך? זה כבר לא ענייננו אלא עניינו של הבורא... כשנבין את היסוד שאנו צריכים לעשות את המוטל עלינו וכל השאר הקב"ה יעשה היכולת להתבטל תהיה קלה בהרבה, משום שכל החששות והפחדים ייעלמו. קל לכתוב קשה ליישם אבל זו האמת!

השגחת הבורא בהתאם למדרגת האדם

16-18 – כפי שראינו התבטלות לבורא משמעותה בטחון בבורא. בעל 'חובת הלבבות' מבאר שאין דבר כזה לא לבטוח בכלום, לכן מי שאינו בטוח בבורא מחויב שיבטח בזולתו ומי שבטוח בזולתו ה' מסיר את השגחתו מעליו ומניח אותו במי שבטח עליו.

מדברי רבנו בחיי מבואר שכביכול יש מציאות בה האדם מושלך 'למקרים', ה' לא משגיח עליו וכל התנהלות האדם היא בדרך הטבע בלי מכיון. תמה בעל ה'שפתי חיים' מה המשמעות של להיות מושלך 'למקרים', האם יש מציאות בה כל מה שקורה לאדם הוא במקרים מוחלטת בלי קשר להנהגת שר ועונש! אלא ודאי שאין שום אדם שיוצא מתחת השגחתו של הבורא, אלא שלבורא יש את מערכת הטבע. מערכת זו פועלת בדרך של סיבה ומסובב. כגון: כאשר אדם עובר בכביש סואן יש בדרכי הטבע אפשרות סבירה שתקרה תאונה, אך גם מקרים אלו מופעלים על ידי ה'ש"ת בדרכי הנהגת שר ועונש. דברי ה'שפתי חיים' צריכים באור. אם האדם בכל מקרה מושגח מה זה משנה אם הוא תחת השגחת הבורא במערכת הטבע או במערכת אחרת. ר' ירוחם הלוי בספרו 'דעת תורה' מבאר את הדברים בדרך נפלאה. במקום המילה 'מערכת' נשתמש במילה 'מידה'. הקב"ה מנהיג את עולמו בכמה וכמה מידות ובכל מידה הנהגת הבורא משתנת. אדם שמשליך את "בטחונו" על הטבע מונהג במידת הדין שהרי הטבע בגימטריא = אלוקים ושם אלוקים זו מידת הדין, לעומת זאת אדם המשליך עצמו על ה' ושם את כל בטחונו בבורא מונהג במידת חסד כמאמר הכתוב "הבוטח בה' חסד יסובבנו". כאשר אדם חוצה את כביש סואן ולעברו דוהר רכב, אם אותו אדם נמצא כעת תחת הנהגה במידת דין יתכן מאד שח"ו הסיפור יגמר לא טוב, אך אם באותה שעה היה מונהג במידת חסד יתכן ויארע לו נס והוא ינצל. נמצינו למדים שעל אף התוצאה השונה, בשני המקרים האדם מושגח על ידי הבורא, אלא שאופן ההשגחה נקבע על פי בחירתו של האדם באיזו מידה להיות מונהג.

ננסה להמחיש זאת בדוגמא. אדם מנסה להתקבל לעבודה, שולח קורות חיים אבל אומר לעצמו: "אם לא אמצא פרוטקציות אין שום סיכוי שישתכלו עלי". מחפש, מוצא ומתחיל להפעיל את כל ה"תותחים" שהוא יכול. באותו רגע שהוא אמר את המשפט "אם לא אמצא פרוטקציות אין שום סיכוי שישתכלו עלי", הוא גרם לכך שיהיגו אותו במידת הדין, יתכן שיבחר לתפקיד ויתכן שלא, אבל מה שבטוח שאם היה שם את כל בטחונו בבורא יתכן והיה נבחר לתפקיד אפילו כשלא מגיע לו ומדוע? כי הקב"ה יתנהג עמו במידת חסד ולא במידת דין. כוונה כתבת: "באותו רגע שהוא אמר". אין שום בעיה להפעיל פרוטקציות ויש אומרים שאפילו טוב להפעיל אותם, אך כל זה צריך להיות בתורת 'השתדלות' ולא מתוך תחושה שאם לא אעשה זאת אין סיכוי שאבחר.

28-29 – בגמרא סנהדרין אמר רבי אבא שכשארץ ישראל נותנת פרותיה בעין יפה אין לך קץ מגולה מזה. ב"ה זכינו לחיות בדור שלאט לאט החרכים מתרחבים והחלונות הולכים ונחשפים. הרב צבי יהודה אומר שהיו זמנים שכביכול הקב"ה היה "ברוגז" איתנו, זמנים אלו הם זמנים של חרכים, זמנים של הסתר פנים, אך כעת אנו רואים שהקב"ה מתפייס איתנו, זוכים לקיבוץ גלויות. גם עם הארץ הקב"ה מתפייס יש בננות יפות, ענבים יפים ועוד הרבה מיני פירות. גוים רבים ניסו להחיות את השממה שהיתה כאן אך נחלו כישלון. אפילו בגוש קטיף הצליחו היהודים לגדל גידולים יפייפים שאין כמותם בכל העולם ולאחר שגורשו הערבים ניסו להמשיך את מעשינו אך האדמה לא הסכימה!! איתם היא ברוגז לעולם! הרב צבי יהודה מדגיש שאין לנו **השקפה של מקריות**, לא יתכן שארץ ישראל נותנת פרותיה בעין יפה זה קץ מגולה. יש אנשים קטנים סמויי עיניים שלא יודעים כיצד להתבונן, מילא היו משייכים את הפירות היפים למקרה, אבל עוד מעיזים מרוב עיוורונם לומר שכל המתרחש כאן הוא מעשה שטן. פתאום אפשר לפקפק על דברי חז"ל...

חברים יקרים!

המצוה הראשונה בה מצטווים ישראל היא מצוות החודש. מצוות החדש מבטאת את ההתבטלות לבורא. מעלת ההתבטלות מיוחדת לישראל ולא לאומות העולם ומשום כך ישראל מונים ללבנה ואומות העולם מונים לחמה. המתבטל אינו מפחד ואינו חושש אלא מקיים את ציווי הבורא. כאשר האדם משליך עצמו על המקרים ולא שם בטחונו בבורא הוא מונהג בהנהגה טבעית במידת הדין וכאשר האדם מתרומם להתבטל הוא מונהג בהנהגה של חסד. את שני ההנהגות הקב"ה מנהיג ואנו בכח בחירתנו בוחרים באיזו מידה להיות מונהגים.

בעקבתא דמשיחא יש זמנים של הסתר ותפקידנו להתבונן ולראות איך הטבע הוא יד ה'. ב"ה זכינו לעלות לארצנו וארץ ישראל נותנת פרותיה בעין יפה, וכפי שאמרו חז"ל אין לך קץ מגולה מזה. לאט לאט הקב"ה מאיר לנו פנים וחוזר להנהיג אותנו בהנהגה של "משיח מן החלונות" בעז"ה שנזכה בקרוב לגאולה שלמה במהרה בימינו אמן!
שבת שלום ומבורך!!

מה שנאמר "ועבר ה'... וראה את הדם" אין הכוונה שה' צריך לסימן, אלא הכוונה שבבית הזה חיים בהכרה ש"אין עוד מלבדו" והכרה זו מזכה אותם בכך שה' יראה וינהיג אותם בעצמו ולא על ידי המשחית. היציאה מחוץ לבית תגרום לכך שהאדם יתקשה מאד להישאר בהכרה שהכל מה' וברגע שהוא ישליך עצמו למשחית או לטבע, מיד מהנהגה ישירה של ה' הוא יעבור להיות מונהג על ידי שליח שלא מבחין בין צדיק לרשע.

24-25 ר ירוחם הלוי מבאר שהיכולת להתבטל לבורא ולחיות בהכרה ברורה של "אין עוד מלבדו" שייכת רק לישראל ולא לאומות העולם. אומות העולם תמיד יהיו מונהגים בבחינת הטבע בשם אלוקים דהיינו מידת הדין, רק ישראל יכולים להתרומם להכרה נפלאה זו המזכה אותם בהנהגה אחרת לגמרי. משום כך ישראל מונים ללבנה ואומות העולם לחמה. החמה מסמלת את הטבע והלבנה מסמלת את ההתבטלות, התבטלות היא נחלת ישראל ולא נחלתם של אומות העולם! וכפי שאמר הרב הנזיר שעד עכשיו עם ישראל היה משועבד למצרים משתי בחינות – גשמית ורוחנית ועתה כשהגיע זמן הגאולה עם ישראל מתחיל להגאל גם פיזית אבל וגם רוחנית וסדר הגאולה הוא דוקא באופן זה שקודם העם זוכה לסדר זמנים מיוחד לו – סדר זמנים אלוקי. מעתה אין עם ישראל מונה כמנין האומות - יש לו סדר זמנים עצמי, משלו, מיוחד לו, למהותו.

בעקבתא דמשיחא נדרשת התבוננות

26-27 – שלמה המלך בשיר השירים אומר: "...הנה זה עומד אחר כתלנו משיח מן החלונות מציץ מן החרכים". מבאר ר' אליהו לאפיאן בספרו 'לב אליהו' שיש זמנים בהם ישראל זוכים לגילוי פנים של מעלה והוא בבחינת "משיח מן החלונות". בבחינה זו כשם שהמשיח רואה את המושג כן המושג רואה את המשיח. בבחינה זו קל מאד להגיע להכרה שהכל מה', אי אפשר להתבלבל אפילו שפחה יכולה להגיע להכרה זו "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה הנביא יחזקאל בן בן בוזי". וכן בזמן שבת המקדש היה קיים היתה הארת פנים גדולה (עשרה ניסים נעשו בבית המקדש...). אך יש זמנים בהם הקב"ה **משיח עלינו באותה מידה ללא שום שינוי**, וכל השינוי הוא אצלנו שאין אנו רואים את המשיח. במקום חלונות יש חרכים, אנו מחמת מעשינו הרעים לאט לאט סתמנו את החלונות וכל מה שנשאר אלו סדקים קטנים ומסדקים אלו רק המשיח יכול לראות את המושג ולא המושג את המשיח. בתקופות אלו חובתנו להתחזק באמונה ולדעת שמצדו של המשיח אין כל הבדל וכשם שכשהיו חלונות גדולים ידענו וחינו את ההכרה ש"אין עוד מלבדו" כך עלינו לדעת בהכרה ברורה שגם בתקופות אלו "אין עוד מלבדו" וממנו הכל בלי שום שליח.

